

Så flyttar facket fram sina positioner under krisen

Aftenposten den 20 april 2020

Mange land har innført tiltak for å begrense spredningen av covid-19. Verdens helseorganisasjon (WHO) har krevd snarlig og omfattende testing for å identifisere og isolere smittede personer. Storskalatesting er viktig for å senke farten på overføringsraten, men slik vi ser det, gir storskalatesting i tillegg til den medisinske nytten også store økonomiske fordeler.

Tester gir folk beskjed om de trygt kan gå på jobb og ta del i andre økonomiske aktiviteter uten risiko for å bli smittet eller smitte andre. Størrelsesordenen på den økonomiske nytten er trolig fra 0,5 til 2 prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP). For øyeblikket er det mange potensielle flaskehalsar for opptrappet testing, for eksempel personell, verneutstyr og beholdere. Men uansett hva flaskehalsene måtte være, burde finansiering ikke være en av dem – storskalatesting for covid-19 er klok økonomisk politikk.

Covid-19 er ikke bare en akutt helsekrise, den har også resultert i en økonomisk krise. Selv om vurderingene varierer, tyder prognoser og tidligere forskning på at de negative økonomiske effektene vil bli massive. En viktig grunn er at på grunn av karantenetiltak og frykt for infeksjon holder folk seg hjemme. Dette reduserer produksjonen, siden folk er fraværende fra arbeid. Det reduserer også etterspørselen, siden folk ikke vil, eller kan, reise eller gå ut for å kjøpe varer og tjenester. Drastisk redusert etterspørsel fører til konkurser og oppsigelser.

Så lenge folk blir hjemme, står økonomien i stampe. Hvis situasjonen vedvarer, kan det ta lang tid for økonomien å friskne til etter pandemien. Den resulterende økonomiske nedturen kan i seg selv få negative følger for psykisk helse.

Mange regjeringer implementerer nå vidtrekkende økonomiske tiltak for å stimulere økonomien og øke likviditeten. Denne politikken trengs, men ingen finanspolitiske stimulanser, hvor store de enn er, kan løse floken uten å angripe roten til den, nemlig at folk ikke kan gå ut.

Å investere i storskalatesting har potensial til å påvirke denne floken direkte. Både PCR-tester for pågående infeksjon og tester for antistoffer er viktige. Storskala og høyfrekvent testing for pågående infeksjon har den fordel at det viser hvem som kan gå på arbeid, på restaurant og så videre uten å smitte andre.

Hvis dette kombineres med å spore bevegelser, som Norge og andre land allerede har implementert, gir det også myndighetene beskjed om hvilke geografiske områder som er tryggest. I slike områder kan folk få lov til, og vil også våge, å bevege seg mer fritt; de kan altså arbeide og konsumere.

Antistofftester kan vise at en tidligere infisert person ikke lenger er smittefarlig og sannsynligvis immun. Denne informasjonen har også stor økonomisk verdi fordi den gjør det mulig for folk å gå permanent (eller så lenge som immuniteten varer) tilbake på jobb og gjenoppta normale konsumentmønstre uten frykt for å bli infisert eller smitte andre.

Hvor stor er den økonomiske verdien av massetesting? Størrelsen kan illustreres ved noen få eksempler som vi har anvendt på den svenske casen. La oss for eksempel anta at utstrakt testing gjør at 20 prosent av den arbeidende populasjonen kan være borte fra arbeid en måned mindre enn de ellers måtte vært; eller at den kortere nedlukningsperioden svekker den fremtidige resesjonen med en prosent lavere arbeidsløshet over et år. Slike fordeler ville tilsvare 0,5 til 2 prosent av BNP i et utviklet land.

Vi har påpekt disse fordelene i svenske medier. Politikkmakerne, ikke minst opposisjonen, forsto straks logikken. Verdien av testing har også blitt fremhevet av for eksempel nobelprisvinner Paul Romer.

Logikken er åpenbart også anvendbar på Norge og andre land – testing er økonomisk verdifull uavhengig av om et land undertrykker virusspredningen i stor grad, som Norge, eller i mindre grad, som Sverige. Det laveste anslaget i eksemplene våre ville tilsvare omtrent 15 milliarder NOK i (fastlands) Norge, rundt 11 milliarder DKK i Danmark, og 1,2 milliarder EUR i Finland.

Selv om man fra et kostnad-nytte-perspektiv kunne være motivert til å investere offentlige midler av slik størrelsesorden på storskalatesting, er det sannsynligvis ikke nødvendig. Selv om en enkelt test ville koste så mye som 500 norske kroner, ville 15 milliarder kroner være nok til omtrent fem tester for hver norsk borger. Utgiftene til storskalatesting vil antagelig være mye lavere. Så selv om vi overvurderer de økonomiske fordelene ved testing, vil fordelene høyst sannsynlig likevel oppveie kostnadene. Spesielt er den økonomiske avkastningen på hver test høy, så selv en delvis oppbygging av testkapasitet er økonomisk forsvarlig.

For å realisere den økonomiske gevinsten er det essensielt at testingen økes vesentlig og raskt. Hver dag vi ikke vet hvem som trygt kan gå tilbake på arbeid, innebærer et stort økonomisk tap.

I praksis innebærer det at hva enn flaskehalsen måtte være for å sette i gang med å organisere massetesting, burde ikke finansiering være et problem. Det positive er at når slike store summer er involvert, pleier regjering, næringsliv og forskere gjerne å bli veldig kreative i å løse problemer.

Tommy Andersson

Erik Grönqvist

Erik Lindqvist

Hannes Malmberg

Daniel Spiro

Robert Östling